

L' ALZINA VELLA

(RECORTS LLUNYANS)

UAN vaig marxar á ciutat, no pas perque 'm cansés la vida tranquila del camp; quan lluny de la vila xi-
queta, mes alegroya y plena d' encant pera mí, que
'm vejé neixer, una tristor y un recort vaig endúrmen; me
pesavan en la pensa y damunt lo cor com llosa de plom la
una, y l' altre com eura que fos arrencada de cop del roure
qu' era jo, deixá en la soca las senyals de la malifeta, per una
pila de mesos y fins d' anys.

Més tart, com tot lo de la vida, la boyra dels mils divertiments y distraccions obligadas, tant com superficials las més d' ellà, privá als ulls de l' ànima del esguart tant gentil y poé-tich ab que's recreava temps enrera y ja tranzigint ab totes las rutinas que l' acceptació del taranná que s' estila á la capital imposan, me creya, sino felís del tot, al menys ben assegurat per bona cosa de días de que no trucaría á la porta de casa lo neguitós amor ab sas agitacions, ni la desgracia en cada un dels quefers que 'm tenían ocupat y distret molta part del temps.

No per aixó l' pensament deixava de voleyar ab la lliber-tat traydora al voler, que l' detindría si fos possible, y fugia,

fugía, lluny del soroll del centre, per anarsen á raure tot justament hont podía recrearse, divagant com un noy que no pensa més que en jugar y esbargirse ab aquellas joguinas que més l'afalagan.

Y me 'n tornava á Rivadaurada, hont no hi mancava ni un sol dels llochs frequentats per *ella* y jo agafadets per la má; ni una sola de las fontetas hont bebíam l'aygua cristallina, amorosida per l'alegría que 'ns espurnava pels ulls, després de esclafir en xamosas rialladas dels llavis que més de quatre cops volían juntarse en un doble petó, inmaculat, com la intenció que l'motivava.

¡Oh!... Lo que més fixo tenía jo á la memoria era aquella alzina, aquella feixuga alzina que tota la vida 'ns veié, á la voreta del rieral que portava á la masía dels avis, jugar á totes horas, entre cridories de goig y riallas espontáneas de benestar, y 'ns ombrejava ¡pobre alzina! 'ns ombrejava ab l'esprés brancám que decantava, com si fos espressament á terra, pera protegirnos contra 'ls xardorosos raigs del sol.

Aquella alzina vella era l'lloch hont nos trobam sempre ab la Mercé... aquella criatura rossa y blanca, com podríau férvosen cárrech si la haguesseu vista tan apropi com jo la veya, y no 'm cansava may de mirarla, ab tot y no tenir llavors la reflexió que l'sentiment de la bellesa pot donar. Era ella! la Mercé... Per mí no n'hi había d' altre.

Si no hagués vingut algun dia allá, al peu de la antiga soca, quina escorsa més de quatre cops feyam saltar ab los dits per llensárnosla á la cara, jo corrents cap á casa seva, no gayre lluny d'aquell lloch, me l'hauria emportada á pes de brassos pera jugarhi, com si aquells jochs y aquellas alegrías fossen per mí l'ayre per respirar, la vidà, tot en lo mon.

*

La Mercé y l'que feren son espós, á pesar d'ella, s'estavan á la vora del foch. Era un dia d'hivern. La glassada no havia deixat brot tendre en arbres ni en feixas del regadíu.

La mare d'ella va morirse als tres mesos justos de ser la Mercé casada ab en Narcís. ¡Pobre dona!... Jo no 'm podia

treure del cap que molta part de aquella desgracia fou motivada per la tristesa de sa filla al obehir l' interessat manament del oncle, l' únic home de la família (perque de pare no n' tenia anys há) que com á tal representava la voluntat suprema é indiscutible.

A l' iglesia de Rivadaurada feyan aquell dia 'ls funerals, y jo que pochs días avans havia rebut la noticia de la mort, volguí visitar la filla ab la bona escusa de *fer lo bé* de la mare. No s' havia esborrat del tot lo recort de tantas alegrías y benahuransas de mos primers anys, y, com per impuls irresistible, tinguí la poca aprensió de volguelo recordar tot á aquella que havia compartit ab mí uns y altres, com si per ventura no ns haguessem fet llavors alguna promesa ó jurament que deguessem servar temps á venir.

Al véurela 'm feu un salt lo cor. ¡Oh! Y creya haberla oblidada... ¡Quina barreja de impresions s' agitá en mí... ¡Cóm vaig arribar á punt de fernhi complerta manifestació!... ¡Ella d' un altre!... Semblava un somni!.. No; no; lo més natural. Aquell romanticisme no feya ciutadá adelantat... Mes ab tot y aixó, quín corcó 'm sentia á dintre l' ànima... ¡Quína intranquilitat s' estenia per tot mon esser!.. ¡Bäh!... Anarem á la iglesia. Un funeral senzill; casi bé pobre. Se coneixia que l' hereu de ca 'n Bigorra no donava gayre valiment á las necessitats, no per desconegudas menys atenibles, de l' ànima de la que fou sa sogra.

Retornarem á casa. Encara no haviam passat cap vegada per aquell rieral que tants recorts guardava per mí... y potser encara per la Mercé ¡quí sab!... Hi anavam á passar...

¡Qué miro!... Soch boig, ó 'ls ull me fan pampallugas! L' alzina no hi es!... L' han tallada.... Vaig preguntarho á l' amo ab veu tremolosa.

Ell se posá á riure.

L' había feta cerrar perque feya nosa als carros quan passavan. Aquell home se 'm feu vint voltas més odiós que avans. No tenia cor.

La Mercé que vegé tot allò, ciavava 'ls ulls en terra y se li enrogiren las galtas... ¡Ella sí que 'n tenia de cor! Pobre Mercé!...

Feya de molt bon estarhi á la vora del foch. Lo dinar era taula. Era més de mitj dia.

—Acóstat, home, que no 'n fan pagar res d' escalfarse un xich,—me digué aquell salvatge.

Vaig obendir maquinalment.

De prompte en Narcís esclafí en una rialla...

—Mira, té; ¿no la demanavas?—digué signantme un gran tió de llenya que hi havia prop la llar.

—¿Qué voleu dir?

—L' alzina, home, l' alzina. Míratela!... ¿Eh quín foch fá?

Vaig alsarme, com si tingués por de que la casa me caygués al demunt.

Y jal carrer! .. Ab tot no vaig sortir sens recullir de la Mercé una mirada en que vaig veure expressat tot un munt de impresions.

RAMON MATEU.

FUMANT UN PURO

I

L'agafo de dintre la capseta y tot mirántmel me dich:
Quina gralla més guapa!... Es picat; sembla que tiraré
bé!... Ni 'l Sultan ne fuma de millors!... ¿Quí deuría
ser la negrita que va teixirlo?... Ba! ensenemlo.

Allargo la má, agafo la capsa de sobre la taula, escapso 'l
puro ab las dens, me 'l poso á la boca y treyent mentrestant
lo misto de la capsa, maquinalment la tombo en busca del
rascador y... xasttt... xasttt... xufff... xiu... xufff... Apagat!...
Deu me valga. Es un fástich!... D'ensá que 'ls varen estancar,
que la veritat, los misros s' han mullat... Haurém de tornar
al temps dels lluquets y de l' esca: vaya si hi haurém de tor-
narhi á fer cantar lo tallaret de butxaca, que cada cant llensa
un petit llamp y després lo consegüent remor de l' esca. Alló
á lo menos es més segur y económich... Un altre misto...
xasttt... xufff... Vamos, també apagat!... ¿Qué durará gayre
aixó?... Ja no sé á quants estém. Seguint aquesta marxa una
capsa y encara si puch lograr ferli llum... Aixó dintre de
una habitació. Podeu comptar al aire lliure!... Si avuy ab
aquests mistos l' encendre un cigarro costa més que fer una
catedral... Vamos, á l' últim tinch foch!... Gracias á Deu!...
L' apunto al puro y... pam... pam... Sembla una candela...
Aixó va divinament... Ha pres en tota la extensió de sa coro-
na... Quina cendra fa més blanca!... Que bé que tira!... Tota

la seva fatxa demostra que te las més bonas intencions... Quin rato més á plaher 'm fará passar fentme veure lo nové cel dels fumadors ple de boyrina d' un idealisme apetítos que fa oblidar las angunias d' aquesta vall de llágrimas encoratjant l' esperit. Quina fruició més riallera y llépola se 'm espera...

Som en los preludis de l' infantesa de nostra vida. Tot son esperansas, somnis de mel afalagadors, de color de rosa y polsísim d' or.

CANTO AL CIGARRILLO

II

Qué be tira!... Sembla una xemaneya de vapor. Quins recargolins de fumarel la més blavanca que alsas.

La boca ab dalit sempre creixent va xuclant asaborint sa sava. Lo nas afalagat per son rich flayre amatent l' aspira recreantse ab son alésanitós. Lo cervell s' alleugereix de sas cavilacions y també agradat participa de la festa. Per fí, tot lo cos se deixa portar d' aquella dolsa mandra que fa que la boca s' ompli de soliva y lo cap de bonichs, tendres y delicats pensaments, y lo cor de secrets d' amor que 's callan.

La brasa ardenta del cap va prenent, va fent via poch á poch deixant derrera seu una cendra blanquinosa y esponjada que, al perdre l' equilibri, cau y 's desfá per terra, com si fos una pluja de vidre volador.

No 'm cansaría may de piparl... Es una delicia... Pam... pam... pam... Miréu com bitlla; quin art més mágich lo seu; qué maravellós lo seu poder; com despulla l' esperit y l' intel·ligència de tota contemplació rastrrera arrebassantnos envers altres regions més ideals y etéreas embadalint nostra pensa en sa contemplació muda y vaga, mes avassalladoia, y que 'ns lliga ab suaus cadenas y 'ns embolcalla ab sos vels de poesía y sos vesllums de ditxa, pau y sosegat repòs. Ell 'ns torna á tots poetas y filosophs. Se me 'n va la ploma y canto: ay, no, que escrich!..

Tres ideals te 'l currutaco
cigarros, diners y donas;
quatre 'n te la qu' es corrida
flors, vestits, amor y joyas.

Com lo cigarro, estém en ple idili jovenívول, en la plenitud

de la vida. Tot son somnis de rosa, en part viventas realitats que 's palpan y afalagan nostra ambició sempre creixent. Deu vulga que sian durables més que la pasatjera joventut y plena lluna de mel que la ditxa, com passa ab la bona fruya, avans d' estarne satisfets á compliment sempre se trobém que ja manca. Es aixís; tot lo bo, per dissort, dura sempre tan sols un tancar y obrir d' ulls. Lo puro millor prest s' acaba, un *escanyà pits* dura més temps que no volém. Lo mateix las penas. Mes, quí es que hi pensa?...

Comensa á proclamarse lo foch separatista. Ja s' ésfulla... Mala negada l' fumi!... Aquell cigarro avans tan pulit, tan planxat ara va inflantse com un gripau garriguer com si portés á dins tot l' orgull que cova la ambició humana, aquest mal baf que trestorna pu las més bonas voluntats y tira daltabaix de son pedestal los més capdals homes de mérit, l' orgull, la vanitat; aquesta passió qu' acaba de ferse malvoler á sí mateixa y per menyspreuar á tothom que te tan sols un dit de front.

Ara ja no vol anar tan be. Pica y s' hi nota ja lo gustot fort de nicotina qu' escalda y malmet la llengua.

Ja estém á la tercera part. Me pensava que seguiría fins á la punta, més ara ja desespero de l' èxit. Pam... pam..., pam... dimoni... si està apagat!... Vinga un altre misto... xasttt... apagat... Un altre... Ja torném á la mateixa comedia!... xasttt... xasttt... xuff... Mal redimoni de misto: ara m' ha cremat los dits!... Es una tragedia l' ésser fumador. A més del gasto, los consegüents perjudicis que reporta. Me vull avesar... no vull dirlo!...

Ja l' torném á tenir en marxa. Ves com m' ha enganyat, semblava un gall y ha resultat una gallina. Ves que son las apariencias. May s' hi pot confiar. Lo que més guapo se presenta y te més llabia sempre vos la fará, sens que ni tan sols ne feu esment. Aixís passa en aquest mon, en que casi tot son apariencias. No hi ha res de positiu en los temps que corrém.

Lo cigarro tira molt malament.

Es lector que ja ha entrat sa vida á la vellesa y se sent ab pocas forsas. Los desenganys li donan lo mal-humor que gas-

ta. Ja te cent gustos y cap de bo. Mateix diu que li passa al home dels cincuenta en amunt. Fa via dins la vida, perque sí: lo viure en ell ha passat á ser un vici quan no un sacrifici. Trista condició!...

IV

Ja te més apariencia d' escombra que de puro. Sols á forsa de xuclar dona mostras de vida, respirant ab tota pena, mateix que un tísich: alguna qu' altre glopada de fum que fa plorar los ulls y esplotar la gargamella en tos. Ja no fuma per ell tot sol, com ans solía fer, sino á la viva forsa y fentse violencia. Te un dimoni de gust que més sembla una metzina de las més verinosas que no pas una asavorida beguda com lo vi ranci revelló de nostres carretells sols fibrats per Nadal, Tots Sants y altres festassas grossas de la casa payral.

¡Qué hi farém! Cal aprofitarlo, qu' es de bona cullita y no se'n fuman per tot dia d' aquesta lley de *cliquenyos* de ministre que al menos la *cama-lliga*, diu, si no altre cosa, que son: *Habanos*. Un hi fa l' home y s' hi dona certa mena de importància.

Ara que s' acaba es quan es més bo, segons veus generals diuen, al igual de la generalitat de las cosas. Si es apaga! Llensemlo!

Com lo cigarro es nostra vida. Comensa ab afalagadors somnis d' esperansa al neixer; s' escorra plascevola; plena de somnis va creivent; arriba la joventut, y se desbordan á raig fet las ilusions, y, com apoteosis, ve la plenitud que s' apaga ab la vellesa quedant al final lo trist epílech de recorts, desengany, dol, fum, cendra, pols y oblit en penyora de tanta fe, tan amor, tants afanys...

Ja que la vida al cap de la jornada es aixó: fumem y... á viure que un ó altre ho arreglará!...

EMILI PASCUAL AMIGÓ

lades en l'abondat gat
tendes en la seua af
sotades en la blanca del
talent agut d'enguany;
milles en la roba del vilat
cavall; si en la chispa que
volvem de vestir en la
capella al clauix en negre.

MARES

PRIMER ACCÉSSIT Á LA VIOLA D'OR Y ARGENT EN LOS JOCHS FLORALS
D'ENGUANY

Bogada ha fet la Rosó
y la roba plega y tría; Y
las camisas al repás,
los llensols en una pila.

Las cabras ja son al prat,
á l' era polla y gallinas,
ab lo carro 'l matxo roig,
lo negre á rodar la sinia.

Los homes son al treball,
l' avia á la cuyna trafica,
y devall dels atmetllers
dos noyets jugan y riuen.

De sople dos vibrants crits
surten de sas bocas xicas,
y escometentse furients,
se pegan, ploran y xisclan.

La Rosó se 'n ha adonat,
y ab dos gambadas s' hi arriba;
aquest vull y aquest no vull,
ne fa una feyna que encisa.

Mes tan prompte l' ha acabat
 la causa del fet esbrina:
 Lo motiu n' es poderós.
 ¡Vàlgans la Verge María!

Baix la esclofia de vellut,
 com perla dins la petxina,
 un primerench atmetlló,
 causa ha estat de la renyina.

La mare 'ls pren á tots dos;
 á sa falda se 'ls enfila,
 y sos dos capets juntant,
 la germanó 'ls hi predica.

Quan la esmena s' ha promés,
 la Rosó los acaricia;
 'hont ayrada hi posá 'l dits,
 més fons los llavis hi endinza.

Y agafant de terra un roch,
 la molsuda esclofia pica,
 y ab aymant bes, á cada hu,
 l' atmetlla 'ls hi don' partida.

—Pauleta ¡ja t' ho he dit massa!
 ¡vull lo noy á treballar!
 ó ab mí y lo gran á la terra
 ó á rajoler ó á manyá!
 De petit s' agafa l' ayre,
 si se 'l deixa ¡será tart!

—Es que diu lo senyor mestre
 que 'l noy es viu y te cap..

—¿Qué n' ha de fer dels estudis
 si ha nascut per treballar?

—Lo sabé' á ningú fa nosa..

—¡No 'm fassas prevaricar!

—Jo, si 'l noy se 'ns pot fer home
 ¡no 'l vull veure un desgracia!

II

—Pauleta ¡qué 'm desatina
lo que á casa está passant!

¡Ni un céntim per la butxaca!
dins de la caixa ¡ni un ral!

A mí tots los gechs me riuen...
tú vas quasi á peu descals...

y en tant que tot escasseja
¡los llibres se van comprant!

—Lo senyor rector me deya,
que ab lo mestre s' ho han parlat,
que á Vich, hi há un bon Seminari;
que 'l noy hi podría anar...

—Y en lloch d' una ajuda á casa
¡mantindrém un desvagat!

—Y per un plat més ó menos
¡no anirém pas á captar!

III

—¡Aixíl ¡aixíl roba y més roba
¡lo bagul ben curullat!

—¿Qué hi vols fer si á Barcelona
sa carrera ha de acabar?

—¿Qué hi vull fer? acabá' ab gastos
que 'ns cuidan á endogalar!

—Si jo no he tret res de casa
¡ta mare es qui m' ha ajuda!

—Vàlgans Deu jy quínas donas!
¡si 'us haurían d' assotar!

—No pensau que com tants d' altres,
que l' ergull ha descastat,
tal volta al tindre carrera
als pares girará 'l cap?

—¡Deu no ho vuula! Mes si ho feya
sabrérm que está be allá baix,
y ab lo pler de sapiguer'ho
¡nos donarém per pagats!

I

La Gracieta cus,
 sens descans s' afanya;
 treballa de nit
 y ab la llum del alba;
 la feyna que 'n fa
 gorretas y faixas;
 facets y bolquers,
 camisetas blancas,
 que broda y guarneix
 ab cintas y randas.
 Tot lo bo y mellor
 poch li sembla encara;
 si d' or pogués ser,
 no 'n fora de plata.

Li han de dur un nin
 del qui 'n serà mare,
 li dará sa sanch,
 formará son ánima,
 lo tindrà en son llit,
 lo tindrà en sa falda,
 los seus jochs veurá,
 sos fets y riallas,
 de sa vida y goig,
 s' omplirá sa casa,
 lo tindrà aprop seu
 y li 'n dirá ¡Mare!
 Com més va pensant
 ab més pler treballa.

II

Noyeta n' ha estat,
 lo fill que esperava,
 tan hermosa n' es,
 com va somiarla;
 figura gentil,

bonica de cara,
 hermosa de cor,
 com volen los pares.
 De lletra ja 'n sab,
 també cus y planxa,
 de mestres l' han tret,
 la tindrán á casa:
 quinz' anys va á cumplir
 la vestirán llarga;
 per ferho com cal,
 la mare treballa;
 ayrosos vestits,
 camisas ab randas,
 cossets de *nansuk*,
 mocadors d' Holanda.
 Tot lo bo y mellor,
 poch li sembla encara;
 si d' or pogués ser,
 no 'n fora de plata.
 La veurá lluhir,
 per festas y dansas,
 sa ajuda será,
 son conhort y baume,
 de sa vida y goig,
 s' omplirá sa casa.
 Com més va pensant
 ab més pler s' afanya.

III

Vint anys ha complert,
 la nina galana;
 si bell te lo cos,
 més bella te l' ànima;
 tot quant s' ha de fer,
 per los seus dits passa;
 ella te las claus;
 ella dú la casa;
 ella ho ompla tot
 ab sa vivó y gracia;

allí bon ella está,
apar que 'l sol guayta.
Lo panyo que val
se ven dins la caixa;
lo partit es bo,
la boda es pactiada;
per ferho com cal,
la mare s' afanya,
modistas de nom,
botiguers de fama,
cassimirs d' Orient,
gallarets de Fransa.
Tot lo bo y mellor,
poch li sembla encara,
si d' or pogués ser
no 'n fora de plata:
y ara es perque 'l jorn,
torni nit aubaga;
pera perdre 'l sol,
quan l' hivern s' atansa...
¡Ay! abnegació
be 't poden dir ¡Mare!

EPÍLECH

LA AUCELLA

Fa tres jorns que 'l blau del cel
l' han cubert cendrosas glassas;
tres jorns, sense un raig de sol,
tres jorns, entre neu y aygua.

Entre mitj lo fanch glassat,
l' herba hi jau embolcallada;
en los arbres, ni un sol fruyt,
ni un sol gra, per las vessanas.

Las finestras dels graners,
 la fredor las te barradas;
 lns cucas son á redós,
 baix lo fullám que 'ls ampara.

L' aucella dins de son niu,
 fit á fit, lo cel aguayta,
 que piulejan cinc petits,
 cinc petits, sota sas alas.

Al mascle un bordegassot,
 lo matá d' una pedrada;
 la mare te 'l pap tot buyt,
 y 'ls petits sos bechs li badan.

Lo més menudet de tots,
 ja no pot batre las alas,
 ja colltors lo seu capet,
 clou lo bech y sos ulls tanca.

La femella guayta 'l mort,
 tot sentint piular als altres;
 mira 'l cel, tot es foscor,
 mira á terra, tot es aygua,

mes al lluny, derrera 'ls pins,
 ella hi sab un' ampla entrada,
 hon rossos infants menjant,
 molletas de pa hi escampan.

¡Ay! qué lluny es lo casal!
 ¡Ay! la pluja que no para!
 Tampoch paran los petits,
 ab son piulejar de gana.

La femella 's mitj cubreix,
 ab la brossa humitejada
 y sas alas aixamplant,
 valenta al espay se llansa.

Uma horeta no ha passat,
que l' aucella es de tornada,
recapte dú pels fillets,
que afamats los bechs li badan.

Ni tan sols pot entrá' al niu,
de tant que 'ls capets li allargan;
quan los moixons han menjat,
la neu ha gelat la mare.

DOLORS MONCERDÁ DE MACIÁ

LO QUE SON LAS DONAS

(QUENTO HUMORÍSTICH)

No 's crega pas que jo tinga malicia á lo que 'ls poetas, fent los ulls grossos, anomenan la més bella meytat del género humá. ¡No! si esplico aquest qüento, es perque 'l considero histórich y convé que 'ls fets histórichs sian coneguts per tothom tal y com passaren. Per altra banda, poden calmarse les lectoras: lo fet passá á Alemanya, ja fa alguns anys.

Donchs vetaquí que una vegada era una dona casada que estimava tant á son marit que, morint aquest, tingué un disgust de mil dimonis. ¡Aquell marit era l' únic home que tenía totes las qualitats! ¡Fes aixó, y feya aixó! ¡No fassis aixó, y no ho teya! ¡Quédat á casa, y s' hi quedava! ¡Vull tal cosa, y desseguida quedavan complerts sos desitjos! ¡Vaja, era un modelo de marits! Perdit ell, ¡pobre viuda! uns quants mesos de plorarlo y desseguida la enterrarían á ella al costat d' aquell benaventurat, qual ànima devia anar al cel de corrugada, no per las qualitats de bon marit, sino per la virtut de

la paciencia ab que havia sofert las flaquesas y molestias de la muller.

Cada dia anava la viuda al cementiri á plorar y gemegar. ¡Quán arribaria lo dia en que 'l bon Deu se la volgués endur d' aquesta terra que pera ella no tenia ja cap alegría!

* * *

Al costat del cementiri hi havia una forca y en aquesta forca fou penjat un lladregot lo mateix dia que enterraren á aquell pobre home. Pera que servís d' escarment, la justicia ordenà que 'l cos del lladre seguís penjat; y com que 's temia que 'ls seus companys lo volguessen despenjar, posaren al peu de la forca un guardiá.

Ja 's comprén que 'l guardiá no trobava gayre divertida la companyia del penjat y que era molt natural que 's busqués alguna distracció, molt més si, distrayentse, podía fer ensembs una obra de misericordia. Veyent, donchs, lo desespero de la viuda, s' hi acostá y tractá de consolarla ab bonas paraulas. Als primers días, ella no se l' escoltá solzament; al cap d' algun temps, si be pensava en lo marit difunt, trobava cert gust en las carinyosas paraulas del guardiá, y al capdevall, si seguía anant com de costum al cementiri, més aviat era per festejar ab lo guardiá que pera plorar al marit.

* * *

Ja s' entén que ab tot aixó la forca no era gayre vigilada y no es gens estrany que un dia desaparegués lo cos del penjat. «Ay, pobre de mí! s' esclamá lo guardiá á la viuda. ¡Quan la justicia sápiga que me l' han robat me penjarán á mí!»

«No t' apuris, ja ho arreglarém,» respongué la bona dona.

Y desenterraren entre 'ls dos lo cos del pobre marit, ab lo pensament de posarlo en lloch del cos del lladre.

«Pero lo lladre era calvo y aquest no», digué lo guardiá. Llavors la bona dona afeytá 'ls cabells del mort.

Fet aixó, li lligaren una corda al coll y 'l penjaren.

Lo marit mort quedá penjat, la viuda deixá aviat de serho

y al guardiá no l' escanyá la justicia com hauría fet á no ser
l' acudit que tingué aquella bona dona.

Lo qüento no diu si 'l nou matrimoni fou gayre felís; pero,
hi ha malas llengas que pretenen que aviat lo marit viu enve-
já la sort del mort que 's balandrejava quan feya vent dalt de
la forca.

B.

LA CORONA

En son llit la Comtesa de Provensa
se revolca plorosa sanglotant
y 'ls suspirs y gemechs que del pit llença
vol ofegar, sos llabis mossegant.

Ha deixat lo palau del Rey de Fransa
fugint de son ultratje y desonor,
que 'l sent com si fos ferro d' una llansa
que entrés y eixís seguit al fons del cor.

La festa encare veu: comtes, comtesses,
barons y prous en collas barrejats,
y oripells y domassos y riquesas
y plomas onejants y bells brodats.

En son trono de reyna á sa germana
orgullosa mirant á sos barons,
y ella als peus de l' hermosa sobirana
assentada del trono en los grahons...!

Vola 'l d' Anjou ahont sa muller lo crida,
del front li aparta sos negrissims rulls,
—«Amor, qué tens, la vida de ma vida?
»ton Carles ja es aquí; seca tos ulls;

»Qui haja ofés á mia esposa idolatrada
»á mas mans morirá com alevós.»—
Y ella atrayentlo al llit d' una abrassada
amaga 'l front al coll del seu espós.

—«Oh mon Carles, mon Carles! á l' orella
»baix, molt baixet ta esposa t' ho vol dir:
»¡Malhaja sí, malhaja nostra estrella!
»torném, espós, torném cap á Sant Cir!

»Tu, fill de reys com en Lluís, ta esposa
»com sa esposa no veus sota dosser,
»nostres germans, jo festa vergonyosa!
»á sos peus nos miravan á son pler.

»No Carles, no fugím; may de la vida,»
«vull reveure eix París de deshonor.»
Y esclatant á plorar adolorida
estreny més al espós sobre son cor.

—«Tu ho vols? donchs ja res més, ma enamorada
»t' ho jur per aquest bes y per mon Deu;
»jo 't daré si es que visch, ans d' una anyada
»reyal corona per ton front de neu.»

—«Per mos besos»
—«Per ells la vida mia,
»agenollat te 'n faig lo sagrament.»—
Y l' estreny sobre 'l cor ab més follía
y ell la torna á besar més dolsament.

Cap á Provensa 'ls veu la nit callada,
als tres jorns ja la mar han assolit;
corns y clarins desvetllan l' encontrada
—«Mos cavallers, al arma tot seguit.»—

A Roma va 'l d' Anjou desde Provença
y s' agenolla als peus del Pare Sant.
—«Del regne de Manfré us faig prometensa,
»mos brassos de son trono le 'n traurán.»

—«Es vostra la Sicilia; vos la dona
»qui goberna en la terra en nom de Deu.»—
—«Via sus, mos valents ! tindrás corona
»esposa idolatrada del cor meu!»

Ja va cap á Sicilia la creuhada
ja combaten á mort el rey Manfré.
El comte es Rey!—«Oh vina ma estimada!
jo mateix la corona 't posaré.»

Adelerada corre la Comtesa.
—«Has cumplert, mon espós, ton jurament.»—
—«Regina sou!»—Y enamorat la besa
y ella en la boca 'l besa dolsament.

Mes jay! que quan las bocas s' ajuntaren
tronollava la terra ab lo petó
que per Manfré, las llàgrimas brollavan
dels ulls de na Constansa d' Aragó.

En Conradí baixava á corre cuya;
Pere 'i gran s' escoltava á sa muller,
y sas naus amanían per la lluya
en Marquet y en Mayol y 'l gran Roger.

Guaytava en Folch las torres de Girona;
Perelada las flamas de sas llars,
y esmolava la punta de sa escona
l' almogávar del coll de Panissars.

Tremolava 'l Sant Pare en sa cadira;
horfe de Rey, la Fransa en sa dissord;
la Italia flamejant com una pira
tremía en las angunias de la mort.

¡Onejavan las barras catalanas!
La Sicilia 's tornava com un herm
y 's movían, frisosas, las campanas
que tocaren á vespres en Palerm!...

Y allá al fons de la cambra arrasserada
diu l' esposa besant á son espós:
—«Quan ma germana 'm vege coronada
»¡quína ventura, Carles, per tots dos!»

FERRÁN AGULLÓ y VIDAL

LAS DUAS ESPIGAS

Pel suau oreig gronzadas
duas espigas
lo mateix sol daurantlas
en lo camp viuhen.

Rublerta de fruyt l' una
son cap inclina
y l' altra que no 'n porta
l' adressa altiva.

Modestia y orgull que 's troban
pel mon fent vía
se veu que son lo símbol
de las espigas.

JAUME RAMON

CANSÓ DE SETEMBRE

Lo cel es sense núvols,
l' estiu va caminant,
lo sol de la canícula
demunt dels pámpols bat.
Y en tant de branca en branca
per boscos y vinyats
¡cómo cantan las cigalas!
¡cómo cantan sens parar!

¡Cóm cantan las cigalas!
¡qué ardit es lo seu cant!
¡cómo brunzen las abellas
entre 'ls rahims daurats!
ja vermejan los pámpols
brandelan ubriachs...
¡canteu, canteu cigalas,
canteu sense parar!

Los bremadors arriban,
relluen ja 'ls podalls;
de sos rahims despullan
als ceps afadigats,
los carros se 'ls emportan,
los cups s' en gaudirán...

¡Canteu, canteu cigalas
en tant que 'l sol es alt!

¡Qui 't veu y 't vegí, vinya,
tan trista cap al tarí!
demá quan lo sol fini
l' estiu se 'n anirá;
se 'n anirá ab mortalla
de pámpols emporprats.

¡Canteu, canteu cigalas
que fora tart demá!

De l' altra part de serra
un núvol se va alsant;
camina que camina
de la tardor als camps,
damunt de sas espal·las
la porta cavalcant...

¡Canteu, canteu cigalas,
canteu lo darrer cant.

APELES MESTRES.

LA FESTA DE RIPOLL

He seguit amatent joh Verge hermosa!
fins al peu del altar alabastri
la processó severa y magestuosa
que portava á aqueix temple gegantí

d' Abats y Comtes les mortals despulles,
joguines de la vil profanació,
escampades arreu com seques fulles
que llança á les ventades la tardor.

De vergonya esberlades eixes voltes,
avuy les ha refetes la pietat
y volan renadiues les absoltes
cel amunt pel cimbori restaurat.

En lo cim d' eixa trona renovada
he sentit cantar himnes al temps vell
y he vist de nova historia sospirada
á un Bisbe rompre lo primer segell.

Y, juntantse afanyosa á l' armonía
que 's vessa á dolls pel secular portal,
he sentit allá á fora l' alegria
murmurar com un vent primaveral.

L' antiga dansa dirigint, que anyora
altra vesta, altra pau, altre sentir,
ha vibrat lo gemech de la tenora,
veu d' un poble enterrat que no 's morí.

He sentit espetech d' escopetades
galejant á uns reys morts que aquí han tornat,
qu' en llurs cendres de fénix reparades
la calor de deu segles han guardat.

He sentit á eix esclat de nova glòria
créixer lo cor y alçarse l' esperit
y juntarse ab sa veu á la cridoria
d' eixa festa inmortal que 'ns ha engrandit.

Y prech ardent de l' ànima sortia
qu' en vostre soli Vos hauréu rebut:
deixaume veure jo! Reynal en son mitxdia
aqueix astre esplendent que aquí ha nascut.

LLUIS B. NADAL

ESTIUENCA

La mestressa ja es llevada
y aixerida, atrategada,
no's dona pau ni repós,
quan lo gall de la masía,
encare no apunta 'l dia,
deixonda 'ls braus segadors.

Desseguida, per la plana,
ab lo toch de la campana
que es la veu de la oració,
la veu del trevall s' hi acobla,
que es la corneta del poble,
cridant:—Al camp, segadó:

Y mentres somriu la aubada,
com se 'n vola la aucellada
al demunt d' un pla de blat,
aixís las collas, lleugeras,
passant viaranys y dresseras
sobre sos camps han volat.

Ans de comensar la feyna
 q's y q's, esmolan l' eyna
 porque trevalli com deu...
 Sona un bell crit y alashoras,
 devanters y lligadoras,
 tots obeheixen la veu.

Y cau espiga y rosella
 fins que arriba la donzella
 boy cantant, ab l' esmorzar.
 Encar no l' han ovirada
 que ja deixan la segada
 encisats de son cantar.

Es lo cantic de la hermosa
 pageseta vergonyosa
 pels fadrins un bon consol,
 porque eixa bella tonada
 ix de sa boca rosada,
 dolsa, com de rossinyol:

—Cada espigueta
 que á terra mor,
 val una gota
 del teu suor.
 Los camps rossejan
 la espiga es or,
 dalla que dalla
 brau segador.

Y 'l segador que ha sentida
 exa veu amorosida
 que li don forsa y l' atrau,
 torna á abrassarse ab sa dalla
 y trevalla que trevalla
 més joyós, més ferm, més brau.

Com fet de bronze no 's cansa
 y per xó la feyna avansa
 que dona de mirar bó.

Si 'l sol la terra estabella
ell recorda á la donzella
y murmura sa cansó:

—Cada espigueta
que á terra mor,
val una gota
del teu suor.
Los camps rossejan,
la espiga es or,
dalla que dalla
brau segador.

Y dalla ab tal valentía,
que fins s' obliga del dia
que als pochs moments va á finar.
No pensa ja ab la soldada;
sols recorda la tonada
que al matí ha sentit cantar:

Per xó, quan sent la corneta
que crida:—La feyna es feta—
ell respón:—Encare no—
Alsa la botella enlayre
y marxant, ab gentil ayre,
Entona aquella cansó.

—Cada espigueta
que á terra mor,
val una gota
del teu suor,
los camps rossejan,
la espiga es or,
dalla que dalla
brau segador.

Alegre y joyós s' afanya,
travessant camps y montanya
per sé aviat al casal,

hont l' aspera, amoroseta
 la bonica pageseta
 sentada al peu del portal;

Que al véurel, deixa la feyna
 y li pren de sas mans l' eyna
 que riolera va á endressar.
 Ella allavors se la mira,
 pensa ab la cansó, sospira
 y se la posa á cantar:

—Cada espigueta
 que á terra mor,
 val una gota
 del teu suor.
 Los camps rossejan,
 la espiga es or,
 dalla que dalla
 brau segador.

P. ROCA Y JORDA

PERIPECIAS D' UN PETIT RENTISTA

NADA, Pepa, me la vench... me 'n desfaig... no hi ha més...—digué en Ton á la seva dona, tot despullant-se pera ficarse al llit. ¡Ja n' estich cuyt de botiga!— La Pepa, que ja s' era ajeguda, no podent encongirshi d' espatllas per lo encarcarat de la posició, movia y removía 'ls peus com si capdellés una troca, tot dihent al conformarshi:

—Bueno... Bueno... Véntela!... Deseíxeten!... Y si t' entrebancas y caus, un cop deixis la crossa... Ja ho sabs!... No es pas tant lluny l' Hospici!.. Ay, Senyor!..—afegí, planyéntsen.—Una botiga de plats y ollas que, á rato per cantitat, nos dona més renda qu' un parell de casas al *enxanxa*.

—Y qué?... Que no ho coneixes que se 'ns acaba l' humor?... Qué no ho veus que 'n venen de nous á fernes ombrá?... Qué no ho sabs que 'ls guanys s' escursan y 'ls gastos creixen?... Tu mateixa ho dius!... «M' estimo més un mal de ventre que anar á plassa... No's pot mossegar res!...» Be que, com tens la boca més buyda qu' una sala de ball ans d' arribarhi la cobla, no es pas estrany aixó de mossegar... Ademés, quan penso en lo trencadís de nostre capital,—vidre... porcellana... terrissa...—y se m' acut qu' una nit... qualsevol nit, que ab las cosas que are corren res de nou tindría... ¡pum!...

—Quín susto! .. y are?...

—¡Pum!.. esclata un petardo, y 'ls tres ó quatre mil duros que tens, convertits en gots y ampollas, plats y soperas, xicras y tassas, jochs de café, gerros y floreros, pastats ab nostre suor, conservats al preu de nostra esclavitut, ab nostra engabimenta... ¡pobres merlots .. que ja ni pluma us queda en tanta mudal... ¡ay!... te 'ls veus per terra, d' assí per 'llá, retornats en munts de runa, en devassall de testos!... Figúratho... Figúratho per un moment, y pensa com se 'ns encongiría 'l cor, més tart, al veure nostre capital, los afanys de nostra vida, entatxonat per las tancas y parets mitxeras de Sant Gervasi!...—

Los peus de la Pepa removían lo cobrellit com si juguessen á *escarbat bum bum*...

—Ho entens?.. Estás...—repetí en Ton, descotxant la gira y ficantse al llit á corre cuya. La Pepa li torná la resposta tombanishi d' espatilas... Ja dormia, quan en Ton, entavenat encare ab sas caborias, prosseguí la prédica.

—Veurrás... no te d' anar res en orris per aixó! . En quant á la botiga 'l dependent y 'l mosso, se me la quedan; ja ho sé... y ben venuda, ¿sabs?... Y en quant á alló de jugar á la bolsa, no t' hi encaparris!... Ja soch massa de vellut pera que 'm tirin certas coses!... Si 'l sabater s' hi ha fet una torreta y 'l matalasser ja 's té per rich, jo no me 'ls miro als altres.. De vegadas á la darrera basa 's pert tota la partida, ¿entens?... No... no... Lo positiu... Papers; pero, segurs... Renda, que no 'ns en sobri... mentres nos arribi; pero, res d' etzar, res de perills... Segons me va dir lo barber, tinch entés qu' are e... emi... emitirán uns bitllets, que diu que donan lo cinch per cent, assegurats de tot risch pel govern d' aquí, y adhuc oferint á Cuba per penyora... Diu que 'ls llensarán á noranta cinch duros cada un, valentne cent... si 'l teu número surt del bombo .. Perque las risan, ¿sabs?...—

S' adoná que la Pepa s' hi havia adormit, y arrebossantse la gira del llensol, s' hi estirá tant llarch com era... Quan va despertarse un aixam de bitllets Hipotecaris voleyan entorn dels seus ulls, enlluernantlo ab sos colors, marejantlo ab son buitzim, encaparrantlo ab sos números, fins á agafarli una migranya; una migranya de càlculs, filla d' aquell enfit de cantitats, que diu que son de las més fermas y enduridas.

Tres mesos aprés en Ton y la Pepa llogavan una torre d' un d' aquells carrers que 's deixan anar avall desde la montanya Pelada... Desd' aquell colomar, desd' aquella estació de muntanyas russas, contemplavan á son pler lo pa de casas de Barcelona... Ja vivían de sas rendas, qu' era 'l desideratum d' en Ton; ja gosavan de llibertat, ja 's reteyan de sas xacras; fins s' hi rejovenfan... Tot lo producte dels plats y ollas, traspás del establiment, diners en dipòsit á casa d' un senyor cone-gut, ahont ella havía servit, amen dels tressents duros y pico de las llibretas de la Caixa d' Ahorros, los havíen invertit en Cubas y en l' arreglo de la torreta... Las Cubas las havía compradas á 95, tipo d' emissió; tentli aquest favor aquell senyor cone-gut, sóci del Bolsí que las havía conseguidas á 93 y $\frac{1}{2}$, sota má, cobrantli per més delicadesa'l correspondent corretatje...

—¡Qué tal!—deya en Ton á la Pepa llambregant á Barcelona desde la barana del terradet.—Avans ho haguessim fet, ¿oy?... Quan se tenen los nostres anys no hi ha mellor vida que la regalada!... Y aquell caramot d' en Sidro, que 'm volía ensarronar ab una fàbrica d' agullas!... agullas!... agullas!... Ja m' ho pintava be, ja... perque... de trassut .. llamp que 'l peli... Pero... figúrat que 'ns van mal!... Que 'l cap surt cantellut y la pua... Las agullas no 's paheixen, noya... Foradan los budells!... Ay, no... no me 'n arrepenteixo!... Si fallavan las agullas... á punxadas me mataría!... Un sant Sebastiá més!... Sacrificat per la vergonya, sabs?...—

Y obría 'l diari apenas llevat, y s' enterava de las cotisacions, punt per punt, y eixía á passeig á respirar, á referse, ab l' ayre pur del Carmel-lo; á adobarse 'l cuyro prenen lo sol pels garrofers de cal Baró, á enfortirse 'l ventrell ab una tirada d' aigua de la font Pudenta ó de la Magnessia; tant bonas, tant frescas, tant agradables, tant regaladas...

Mitj any ja feya que durava la bona vida; dues vegadas havía cobrat ja 'ls cupons, fins ab galan escreix, per sobtat enfilament dels franchs, que s' enlayrarían als núvols, segons

deyan, quan lo sorprengué la baixa. Una suor anguniosa li amarà l' front al llegirlo, acompañada de desficiós neguit y neguit marejant, com si li esclatés una borronadura. Se li vessá la xacolata, tacá l' diari, al llarch mateix de la remalehida cotisació; dues llàgrimas grossas y fetas, condensat son sentiment, s' escorregueren de sos ulls, y, plena la boca, en mánegas de camisa, penjím penjám un elástich y l' diari á la mà, enmatxucat de rabia y fet una pilota, s' arribá fins al cantó, á consultarho ab un coneget, rentista com ell, y ab lo qui's relacionava desde que concorría á *la magnessia*.

— ¡Tres enters!... ¡Ja ho veu!... ¡Tres enters!... —digué tot just passada la porta y sens donarli l' «Deu vos quart.»

— Y qué vol dir?... No s' esveril!... Potser demá pujarán,— contestá l' de l' aygua, sossegantlo.

— Potser... Potser... Vosté ja ho diu; pero... Si la dona per aquesta vía... Jo veig que la escala 'm costa més de pujar que no de baixar... Y, pujar á bots... ¡Son tres enters, nada menos!... Pujar á bots encara ho veig més difícil.

— Jo ahir me'n vaig desfer!...

— Qué 'm diu are?... Y donchs?... Se'n va desfer...

— Vaig comprar Fransas... No s' alarmí!... No s' alarmí!.. 'M mira d' un modo!... Catxassa, home, catxassa... Aixó dels papers vol molta fléuma, molta tranquilitat... Quan l' un se espalla l' altre s' adoba... Los més tristos son los que ja no tenen cura!... Los que jauhen al cementiri, ¿sab?...

— Que deuhen ser 'ls més, ¿eh?... ¿Qué es allí ahont van á parar tots, oy?...

— Veurá... 'ls papers s' esplotan mentres tenen vida. ¿Qui vol que se'n refihi d' un mort?.. Vaig comprar Fransas, com deya... —

Y en Ton, fet un estàquirot, fonent carn y esgroguehintse, s' escoltà tot lo refilament de sa passada... Atabalat per sa xarrameca, al anarsen, ni recordava un sol mot d' aquell rosari. Que las Cubas novas no eran garantidas com las vellas... Que pagant en or los cupons sa situació s' faría encara més difficult... Que bastava que un negrito aixequés un dit proclamant lo filibusterisme al só d' un tango, pera que no se'n cantés gall ni gallina... Que las Fransas estavan baixas... Que l' any passat havían obtingut un promedi de 38, qu' era son valor natural, y ahont arribarían, sens dubte, al reaccionarse... En

tí, que... que obrés segons la inspiració de son cor... que en assumptos de bolsa era aventurat ferhi judicis... Y que no 's descuydés si 's decidia per las Fransas; puig la ocasió...

La tonada de las Fransas fou lo únic que se li encasquetá á n' en Ton... Arribá á casa, estirá las Cubas del canó de llauna abont las tenia reclosas, tot ómplintlas de malediccions; s' emparaullá ab la Pepa, que volía que prengués una tassa d' herba de las set sangrias, vejéntsel tant transportat, y, aburrint lo dinar, ab la sola xacolata al ventre y sens la tirada d' aygua de la magnessia, que tant l' enfortia, se 'n aná de dret á Barcelona.

A quants topava al pas, 'ls contava son desori, tot demanantlos un consell... Tots portavan l' aygua al seu molí... Tots li recomanavan lo paper que tenían; paper que, com á n' en Ton, los feya la mateixa nosa y 'ls donava la mateixa angunia. Fins etjegá'l «quién vive» á un company seu, impresor, que no tenia altre paper que l' de rebuig del seu ofici... «Si 'l prens tot á mitj duro!... A nou rals!... Pero es gran... Tot diaris!... Tot diaris!..» li anava dibent lo bonatzó del home, sorprès per sa escorreguda...

* *

Ja tenia Fransas... Ja pujavan.. Un, dos... tres enters!... Arriba...! Arriba...! feya en Ton, allant endalt, com si sor prengués la crescida d' una parra... Per no viure intranquil las havia depositadas al Banch empenyantlas y comprantne algunas més, á truco de que l' interés d' aquestas l' indemnissés del tant de sa custodia... Aixís ell y sa muller podían eixir plegats com s' acostuma entre matrimonis... Era una pena lo d' avans... Per aquell canonot de llicenciat no poderse moure un ó altre de casa... Francament, era una esclavitut més abrillable encare que la de la botiga!... La Pepa se 'n recordava més de sos plats y de sas ollas, de sos gots y de sas tassas!... D' aquell munt de pisa, estivada arreu, arrestellerada pels banchs, penjant del sostre, arrenglerada pels prestatges, clavada sa y enllá, en capritxosas gregas y escayents dibuixos, tot resseguint los sócols, los panys de parets ó las cornisas!...

Per distréurela, en Ton, se la enduya á fer berenadas. Are á cal Baró; are al Carmel-lo; are al Putxet; are al Coll... tot admirant desde aquella galería, la mar, las montanyas del Vallés, las de la costa, l' caseriu de la capital, y aquella vall que s'estenia á sos peus, fresca y riolera sempre!... A la Pepa ja li agradava, ja; pero l' refregar de la oisa, la dringamenta del mitj-cristall, y l' soroll d' ollas, plats y cassolas, se li feya anyoradís... que res del mon la omplíə... per ella no hi havia música més agradosa que la de son negoci...

Las Fransas pujavan més... encara més... á 33 y pico.. . á 34... á 35... «Nada», 's deya 'n Ton, aludint á son company de la magnessia; «en arribant á 38... *fuego!*... A n' aquell si que me l' escoltaré de tot!... Quín nas!... Se veu que las ensuma de lluny!.. A 35 ja, y encare van mogudas!... *Lo dicho.*

En arribant á 38... *fuego!*...» Y apuntava enlayre ab sos dits tot escarnint al llorito de baix, y fentsels espetegar tal com si etjegués una escopetada...

Al bò de sas glorias lo sorprengué l' de la *Magnessia* .. Era un matí, de bon matí; com qu' en Ton encare hi ronsejava.....

—Y donchs, mandrós, qué farém?...

—Miri... á doná l' tom... Com que 'm sembla que tinch delit, avuy!...

—Parlo de las Fransas... Sembla que hi ha maror... Un trángul ahir nit!... Lo qu' es si 'ls de l' *olla* no l' conjuran... Jo faré pel que veji... encare qu' avuy, de la manera com está l' paper, ni sabría quin pendre... en fí... *allá veremos...*

—Ja 'm dirá alguna cosa, ¿yo?

—Per qué no se n' hi vé ab mí?... Apa, vinga...

—Vol que li diga la veritat?... M' hi marejo... Vaig anar á la Bolsa una tarda, y 'm creya que se m' esberlava l' cap... Com que temia que no me 'n passés algunal... Vají... vají... Ja m' ho dirá s' hi há res de nou!...—

D' haverhi no hi havia res... tibantó... molta tibantó... Efecte de noticias contradictorias... A la sessió de la tarde s' aclarirían!... Que Fransa y Prussia... Que la nivellació dels pressupòsits... Que la cuestió dels vins... Res... Lo de sempre.....

Sino que aquell dia *lo de sempre* fou una culada de sis enters!...

—Quí s' ho havia de pensar, oy?... —li deya 'l matí següent lo senyor de la *Magnessia*...

—Li dich que'm tornaré boig!... Que no sé ahont soch!.. Ni ahont darla!... D' ensà que tinch paperots, especialment desde 'ls últims mesos, ni menjo, ni dormo, ni... Are que puja... are que baixa... ara que no 's mou... Sempre... sempre rumío... Ditzós paper y ben nat... Donchs de qué farém cocus are? Qué li sembla que regulará més? .. Que s'encontrará més lo cuch?...

—Segons diuhen!... Miris, jo, com veig venir un... alló!... un noranta... y tants... una terrabastada, vaig comprar or... Cinquenas alfonsinas... Veurá; l'or avuy es lo regulador del diner. . Aquí no 'n tením... N'hem de comprar... La plata, qu'es lo metall nostre, te un desmèrit d'un 30 y tants per cent... donchs, calculi!... Lo dia que 'l paper... Lo dia que 'l paper...

—No hi veig alló... 'l que... 'l...

—Lo quid?... Dónchs es molt clar!... Jo 'l tinch á 13... Me 'l guardo... Va pujant... Va pujant... Arriba á 33 y... me 'l vench!... Figuris!

—Es á dir que... que 'l pot guardar vosté?... Que no se 'n refia per la manduca ni pel lloguer de casa?...

—Ah, no... no...

—Donchs, jo hi perdría bous y esquellas!... No veu que ho tinch just?... Que tinch de viure del interés?...

—Me vol creure?... compri... compri...

—Plats y ollas, Ton!...—esclata la Pepa, apareixent de sobte... No hi vull viure més aixís... comptant los cuartos que 'ns qudan com las horas un sentenciat...

Cada hu del seu ofici... Ja ho has vist... á cada bugada un llensol menos!.. Comprarás or... y qué?... altra vegada es-claus per vigilarlo!... Perque... ja ho sabs... Lo diner fa com lo formatge... désal allá hont vulgas, y te l' ensumarán las ratas... A menos que 'ns lo possem á sobre per ànimàs de botons!... Pero ab tants rengles semblaríam pallassos... Ademés n' hi ha que tenen lo vici d'estirar... Si 'ls portas al Banch, paga, y... may endevinarás l' hora de tréurels!... Nada... Lo dit... Plats y ollas... No t' hi capfiquis! .. Quan nos sobrin los diners los enterrarem dintre d' una gerra, com ho feyan nostres avis... Y si un dia esclata un petardo... si un dia es-

clata un petardo... Senyor!.. feu que 'ns trobi al desobre, que ni 'ns dongui 'l temps de penedírnosen!...—

En Ton hi assentí, y, aburrint los paperots, despedintse dels garrofers, de las fonts del Carbó y de la Magnessia, pero no de son company, suposat motiu de sos esguerros, se'n baixá ab la Pepa á Barcelona.

Ja tenia llesta la botiga quan se topá ab lo de las agullas... S' havia associat ab un botiguer, y com ab los nous Arancels, la industria aquella anava boyant, creixán com la mateixa escuma...

—Aixó... Aixó havia d'haver fet!...—se deya en Ton tot enrestellerant terrissa...—Si encare 'm veya ab una sort, si 'm caygués una xeripa, ans qu'embolicarme ab paperám, que no 'ns deixa un minut de sosiego, los arriscaría en qualsevol industria!.. ¡Cap hisenda va tant be, com la que un mateix se mena!...—

JOAN PONS Y MASSAVEU

MATINAL

POESÍA PREMIADA EN LO CERTAMEN LITERARI-MUSICAL DEL «FOMENT CATALÀ» DE SANS.

Si assenyalan missa d' alba
las campanas d' Osormort,
pla també 'ls de La Boxeda,
que no son pas tocassons,
han deixat de bell antuvi
las flassades y llensols.

La mestressa prou vá endoyna
y mena pressa als minyons
perque avans no cayga la una
á l' iglesia arriben tots;
las mossas empolaynadas
també trascan de debó,
puig camí de la Parroquia
toparán festejadors:
y ab honest joch de paraulas
passarán lo temps millor.

L' amo guardará la casa
fins qu' estigan de retorn;

mentrestant dará una vista
á las eynas y á las corts
pera veure si 'l rem marxa
en bon orde, com se sol:
de passada hi haurá un pinso
per las eugas y p. ls bous
y després, quan será l' hora,
anirà á missa major.

¿Y l' hereu?... Ningú endevina
hónt s' es ficat en Ramon.
Com temps há que la rondeja
de mal ayre, trist y moix,
ningú 'n fa cas ni sospita
quína n' hi passa de nou.

Tant bon punt á la Parroquia
han tocada l' oració,
s' ha llevat l' hereu Boxeda,
y no més ab quatre bots
s' es plantat á La Verneda,
lo niuhet de sos amors.
Allá hi viu la Margarida,
una noya com un sol,
á qui fan la gara-gara
los bons mossos d' Osormort,
perque saben qu' es feynera
y no es dona de cansons.

En Ramon pu que la cerca
fa temps há per trascantó,
mes, com ella la sap llarga,
li diu sempre: «Veureré, noy,
més endavant... si mos pares...»
y, sobre tot, si Deu vol».

Lo cert es que ahí á la tarda
la trobá sortint á bosch,
tú per tú y li digué: Escóitam de
un xiquet, Margaridó;
ara que sols Deu nos mira
y podém parlar ben sols...»

Y garlaren llarga estona,
 fins y á tant que 'l sol fou post.
 Ella 's despedí confosa
 ab las galtas com de foch,
 y ell s' entorná xano-xano
 cap á casa més xiroy.

Per aixó l' hereu Boxeda
 ha sortit de casa fosch,
 per posar un brot de mürtra
 al repeu del finestró
 d' allá hont dorm la Margarida...
 y sabé', á punta de sol,
 si son certas ó no certas
 las promeses d' ahí' al bosch.

Als serrats de Vilatorta
 de bon just apunta 'l sol,
 quan retrunyen las campanas
 per la conca d' Osormort.
 Van sortint de la Parroquia
 los pagesos poch á poch,
 y tothom á las masías
 s' encamina de retorn.

Uns pel camí ral s' allunyan
 dret al molí de Bojons;
 altres van cap al de Fábregas,
 altres, vers al Molí Nou,
 al más Solé, á La Verneda,
 al Puig y al Rifá altres molts...

L' anar á missa primera
 en tot temps de l' any es bo;
 al hivern lo fret s' espanta,
 al istiu no fa calor.
 Aixó que ja sols diu l' avi
 arrupit allá á l' escon,
 es tal com encara estilan
 á la Riera Major,
 per més honra de la terra
 que 'ns ha vist naixer á tots.

Ben galan que aixís ho pensa
 l' hereu Boxeda, en Ramon,
 que, sortint de missa d' alba,
 vestits d' or ja los turons,
 ha vist la Margarideta,
 ha vist la Margaridó,
 fresca com un lliri d' ayga,
 pura com un raig de sol,
 rumbejant lo brot de murtra
 boy posat demunt del cor!

J. BAUCELLS PRAT.

SEPTIEMBRE

La faldilla arremangada
y 'ls ulls de foch espurnant,
demunt la brisa escampada,
la Tardó salta cantant.

Salta y sos cabells volejan
al compás del saltiró;
demunt son pit, joguinejan
duas onas en maró;

y ab los esquitxos banyantse
las camas, de most novell,
y ab l' ardencia emborratxantse
per los poros de la pell;

jovens y vells, á tots crida
per fe 'l tast, á son voltant,
y com més son, ab més vida
va així ab dolsa veu cantant:

«Such de rahims son soleyadas
que, com á sava d' amor,
guardan de fret y glassadas
tot l' hivern l' escalf del cor.»

F. UBACH y VINYETA

* * *

Passares per lo zénit de ma vida,
com passa per l' espay l' estel volant,
deixant derrera teu ratxa vivíssima
de foch y claretat.

Y al apagarte, com l' estel aquella
que un cel de nit d' hivern vegí inflamar,
la foscor de la nit trobí més fosca
y l' hivern de la vida més glassat.

SEBASTIÁ TRULLOL y PLANA.

LA MORTA VIVA

Ay pobre aliment de l' ànima mìa,
qué dìas que fà que no tasta re.
Qué dìas que fà qu' aquella follìa
que la mantenìa
ja no la manté.

Llavoras, arreu florìa natura;
perdut es avuy de l' ànima 'l be.
Qué dìas que fà que sa ilusiò pura,
plorant sa amargura
ja 'l cor no la té.

Las horas volant, lo dìa semblava,
tancar y obrir d' ulls d' un àngel diví...
ja en gotas de fel lo cálzer acaba;
la mel que hi probava
s' ha fosa per mí.

La horrible buydor que 'l cor m' aniquila
no 'm deixa ni fe per entoná' un res,
y visch sol-y-vern en mitj de la vila
y l' hora tranquila
no torna may més.

Si es cert ton amor, no giris la vista
quan cercan tos ulls los meus molles en plor.
Que 't puga mirar, si 'l prech te contrista,
com la imatge trista
d' un ser que ja ha mort.

Ay pobre aliment de l' ànima mía,
que días que fa que no tasta re.
Que días que fa qu' aquella follía
que la sostenía
ja no la sosté.

E. SOLER DE LAS CASAS

